

แนวคิดการศึกษาเสียงบรรยายภาพสำหรับสื่อโทรทัศน์

กุลนารี เสือโรจน์¹

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของเสียงบรรยายภาพทางโทรทัศน์ และสถานการณ์ของเสียงบรรยายภาพในฐานะบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์ประเภทหนึ่งในประเทศไทย นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นถึง 4 แนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับเสียงบรรยายภาพทางโทรทัศน์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เขียนบทความเสียงบรรยายภาพสามารถผลิตสื่อประเภทนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย (1) แนวคิดเชิงการเรียนรู้ (cognitive approach) 3 กลุ่มย่อย ได้แก่ (ก) the production perspective ที่มุ่งศึกษาผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพในฐานะของผู้ส่งสาร (ข) the reception perspective มุ่งศึกษากลุ่มผู้รับสาร เช่น กลุ่มคนพิการทางการเห็น หรือผู้สูงอายุ ในฐานะผู้ใช้งานสื่อเสียงบรรยายภาพ และ (ค) the meeting of minds perspective มุ่งศึกษาการส่งต่อความหมายระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารที่เป็นคนพิการทางการเห็น (2) แนวคิดเรื่องภววิสัยและอัตวิสัยในงานเสียงบรรยายภาพ ซึ่งเป็นประเด็นถกเถียงสำคัญในการศึกษาเสียงบรรยายภาพ โดยในบทความจะนำเสนอข้อดีและข้อจำกัดของทั้งสองรูปแบบ (3) แนวคิดการออกแบบเสียงสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างสมดุลของเสียงจากต้นฉบับและเสียงบรรยายภาพที่เสริมเข้าไป (4) แนวคิดวาทกรรมหน้าที่ ได้แก่ วาทกรรมการสนับสนุน (discourse-supporting) วาทกรรมการเติมเต็ม (discourse-filling) และวาทกรรมความ

* วันที่รับบทความ 13 มกราคม 2563; วันที่แก้ไขบทความ 18 กุมภาพันธ์ 2563; วันที่ตอบรับบทความ 16 เมษายน 2563

¹ รองศาสตราจารย์ ประจำกลุ่มวิชาวิทยุและโทรทัศน์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ขัดแย้ง (discourse-contrasting) จะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์การเลือกสิ่งที่จะบรรยายในงานเสียงบรรยายภาพ

คำสำคัญ: เสียงบรรยายภาพ เสียงบรรยายภาพไทย แนวคิดเชิงการเรียนรู้
ภววิสัย อัตวิสัย การออกแบบเสียง วาทกรรม โทรทัศน์ บริการ
เพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์

The Related Concepts of Audio Description for Television

Kulnaree Sueroj²

Abstract

The main point of this investigation is to state the importance of audio description for television, and to pinpoint the situation of audio description as a television access service in the Thai context. Moreover, this article demonstrates the 4 related concepts of audio description for television which support audio describers to produce the effective audio description as follows. (1) The cognitive approach for audio description which is a method to classify the categories of audio description study into 3 ways which are the production perspective, the reception perspective and the meeting of minds perspective. (2) The concept of objectivity and subjectivity in audio description which is the critical dilemma in audio description area. This part shows the benefits and limitation of both objectivity and subjectivity approaches. (3) The concept of sound design for audio description. This concept will benefit for balancing the original sound of audio-visual products, such as music and sound effects, and audio description as the additional service. (4) The concept of the functional discourse strategy supports the successful selectivity of audio describing which is discourse-supporting, discourse-filling and discourse-contrasting.

Keywords: audio description, Thai audio description, subjectivity, objectivity, cognitive approach, sound design, discourse, television, television access services

² Associate Professor, Department of Radio and Television, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University.

“เสียงบรรยายภาพ” หรือ “audio description: AD” ทางโทรทัศน์ให้บริการอยู่ในหลายประเทศ เช่น อังกฤษ อเมริกา แคนาดา นิวซีแลนด์ เยอรมนี สเปน อิตาลี โปแลนด์ ฝรั่งเศส โปรตุเกส ออสเตรเลีย สวิตเซอร์แลนด์ เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น รวมถึงอีกหลายประเทศในแถบยุโรปในฐานะเครื่องมือสำคัญของการสร้างสังคมสำหรับทุกคน (inclusive society) เป็นสังคมที่ทุกคนมีสิทธิได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างเท่าเทียม ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานและการเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์อย่างเสมอภาค รวมไปถึงการเข้าถึงทรัพยากร การใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมในมิติต่างๆ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้วย (พิชญา สุรพลชัย, 2559)

สำหรับประเทศไทยสื่อเสียงบรรยายภาพอาจยังไม่เป็นที่คุ้นเคยมากนักในสังคมไทย เมื่อเทียบกับบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์สำหรับคนพิการอย่างภาษามือ (sign language: SL) หรือคำบรรยายแทนเสียง (subtitling หรือ closed captioning: CC) การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้สำหรับสื่อประเภทนี้ให้แพร่หลายมากขึ้น เป็นสิ่งสำคัญต่อการขับเคลื่อนสื่อเสียงบรรยายภาพในเชิงนโยบายให้บรรลุผลในภาคปฏิบัติ ดังนั้น บทความชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเสียงบรรยายภาพสำหรับสื่อโทรทัศน์สำหรับผู้สนใจสื่อประเภทนี้ ทั้งในแวดวงวิชาการและวิชาชีพ

รายงานผลสำรวจจากสำนักงานสถิติแห่งชาติและองค์การยูนิเซฟ ระบุว่า ประเทศไทยมีคนพิการประมาณ 3.7 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 5.5 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งในจำนวนนี้มีอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้จดทะเบียน จึงทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการความช่วยเหลือจากภาครัฐ (กองบรรณาธิการ thisable.me, 2562) นอกจากนี้ หากพิจารณารายงานข้อมูลสถานการณ์คนพิการในประเทศไทย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ปี 2562 พบว่า มีคนพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการ จำนวน 1,995,767 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.01 ของประชากรทั้งประเทศ แบ่งเป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหวร่างกาย จำนวน 986,583 คน (ร้อยละ 49.43) คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย

จำนวน 372,189 คน (ร้อยละ 18.65) คนพิการทางการเห็น จำนวน 196,081 คน (ร้อยละ 9.82) คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม จำนวน 151,495 คน (ร้อยละ 7.59) คนพิการทางสติปัญญา จำนวน 135,085 คน (ร้อยละ 6.77) คนพิการมากกว่า 1 ประเภท จำนวน 123,936 คน (ร้อยละ 6.21) คนพิการออทิสติก จำนวน 12,892 คน (ร้อยละ 0.65) และคนพิการทางการเรียนรู้ จำนวน 10,533 คน (ร้อยละ 0.53) โดยในจำนวนนี้เป็นกลุ่มคนพิการสูงวัยที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 1,072,470 คน ร้อยละ 53.74 ของจำนวนคนพิการทั้งหมด ซึ่งคนพิการในกลุ่มนี้มีโอกาสที่จะเกิดความผิดปกติทางการมองเห็นในอนาคต

นอกจากนี้ แนวโน้มของผู้ที่อาจประสบภาวะความบกพร่องทางการมองเห็นในกลุ่มผู้สูงวัย ยังมีโอกาสเพิ่มสูงขึ้นจากการที่สังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างเต็มรูปแบบ โดยข้อมูลจาก United Nations World Population Ageing พบว่า ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (aged society) ซึ่งสหประชาชาติระบุว่า ประเทศใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ในสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ ถือว่าประเทศดังกล่าวได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (aging society) และจะเป็น “สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบ” (aged society) เมื่อสัดส่วนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20 โดยประเทศไทยมีการคาดการณ์ว่า ในปี 2564 ไทยจะเข้าสู่สังคมประชากรสูงวัยแบบสมบูรณ์ โดยมีผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปี เกิน 20% ของจำนวนประชากรทั้งหมด (จิราภรณ์ การะเกตุ, 2561) ด้านมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทยรายงานไว้ว่า ในปี 2561 ประเทศไทยมีผู้สูงอายุทั้งสิ้น 12 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด และจะกลายเป็น “สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบ” เมื่อสัดส่วนผู้สูงอายุถึงร้อยละ 20 ในอนาคตอันใกล้ ดังนั้น การเตรียมพร้อมสำหรับสังคมผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็น ซึ่งสื่อเสียงบรรยายภาพเป็นหนึ่งในบริการที่ช่วยทำให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้ แม้จะมีความบกพร่องทางการมองเห็นที่อาจเกิดขึ้นตามช่วงวัย

ในขณะเดียวกัน Romero-Fresco (2019) ยังระบุว่า เสียงบรรยายภาพเกิดประโยชน์ได้ทั้งกับคนพิการทางการเห็น ผู้สูงอายุ รวมไปถึงคนทั่วไปที่อาจไม่ได้มีปัญหาทางการมองเห็น แต่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเสียงบรรยายภาพได้ ในกรณีที่ใช้สื่อโทรทัศน์ควบคู่กับการทำกิจกรรมอื่น เช่น ดูโทรทัศน์ในขณะที่ขับรถ เป็นต้น

สถานการณ์เสียงบรรยายภาพในบริบทสังคมไทย

เสียงบรรยายภาพ หรือ audio description (AD) เป็นบริการเพื่อลดทอนข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลด้านภาพ ซึ่งเป็นการขยายศักยภาพการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงในสื่อและกิจกรรมประเภทต่างๆ สำหรับคนที่มีข้อจำกัดทางการมองเห็น ซึ่งเสียงบรรยายภาพ หรือ audio description นั้นสามารถแบ่งออกเป็นเสียงบรรยายภาพสำหรับภาพนิ่ง (static audio description) เช่น เสียงบรรยายภาพในหนังสือ วัตถุจัดแสดงหรือนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ และภาพเคลื่อนไหว (dynamic audio description) เช่น เสียงบรรยายภาพสำหรับการแสดงสด ภาพยนตร์ สื่อออนไลน์ หรือรายการโทรทัศน์ เป็นต้น (Fryer, 2016) โดยในบริบทสังคมไทยมีการให้บริการสื่อประเภทนี้ในหลากหลายรูปแบบ เช่น เสียงบรรยายภาพในละครเวทีเรื่อง *โหมโรง เดอะ มิวสิคัล* (2558) แอปพลิเคชันพรรณนา (Pannana) บริการเสียงบรรยายภาพสำหรับการรับชมภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ (2560-ปัจจุบัน) เสียงบรรยายภาพที่พิพิธภัณฑ์ การแพทย์ศิริราช เสียงบรรยายภาพสำหรับภาพยนตร์และละครทางเว็บไซต์ www.adofthailand.com 1414 สายด่วนข่าวสารความรู้ และแอปพลิเคชัน Tab2Read Mobile ทั้งในระบบ Android และ IOS รวมถึงเสียงบรรยายภาพที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ (กุลนารี เสือโรจน์, 2558ข)

ความสำคัญของเสียงบรรยายภาพสำหรับโทรทัศน์

บทความชิ้นนี้จะกล่าวถึงเฉพาะเสียงบรรยายภาพสำหรับรายการโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อพื้นฐานของคนในสังคม เพราะเป็นสื่อที่มีการเข้าถึงและใช้งาน

อย่างแพร่หลาย โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชน (mass media) ที่สามารถเข้าถึงคนได้เป็นจำนวนมาก จึงทำให้สื่อประเภทนี้มีความสำคัญต่อปัจเจกและสังคมในฐานะสื่อกลางเชื่อมโยงส่งต่อความรู้ ความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้คนในสังคม ดังนั้น คนทุกคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดทางร่างกายอย่างไรก็ตาม พึงมีสิทธิในการเข้าถึงสื่อนี้อย่างเท่าเทียมในฐานะพลเมือง และเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องหามาตรการใดก็ตาม เพื่อลดทอนความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน

ทั้งนี้จากผลสำรวจปี พ.ศ. 2561 พบว่า จำนวนครัวเรือนในประเทศไทยมีทั้งสิ้นประมาณ 21.4 ล้านครัวเรือน ในจำนวนนี้มีครัวเรือนที่มีอุปกรณ์ในการรับชมรายการโทรทัศน์ 20.4 ล้านครัวเรือน และรับชมโทรทัศน์ผ่านเครื่องรับโทรทัศน์แบบจอแบนมากที่สุด ร้อยละ 57.8 รองลงมาคือ เครื่องรับโทรทัศน์แบบจอแก้วร้อยละ 50.6 โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน ร้อยละ 38.9 และคอมพิวเตอร์ร้อยละ 10.8 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แม้เทคโนโลยีในปัจจุบันจะก้าวหน้า แต่ในภาพรวมแล้วโทรทัศน์ยังคงเป็นสื่อพื้นฐานที่คนไทยเข้าถึงและใช้ประโยชน์กันในวงกว้าง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเสียงบรรยายภาพทางโทรทัศน์

ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD) ตั้งแต่วันที่ 29 กรกฎาคม 2551 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2551 เป็นต้นมา สาระสำคัญของอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการผลักดันให้เกิดเทคโนโลยีเพื่อขยายการเข้าถึงสื่อของคนพิการทางการเห็นอยู่ในข้อ 21 ซึ่งระบุถึงเสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็นและการเข้าถึงสารสนเทศ (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2552) ดังนี้ ให้รัฐภาคีดำเนินการที่เหมาะสมทั้งปวง เพื่อประกันให้คนพิการสามารถใช้สิทธิในการมีเสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็น รวมถึงเสรีภาพในการแสวงหาได้รับ และเผยแพร่สารสนเทศและความคิดบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น

และโดยผ่านรูปแบบการสื่อสารทั้งปวง ที่คนพิการเลือกตามที่ได้นิยามไว้ในข้อ 2 ของอนุสัญญาฯ โดยรวมถึง

(ก) การจัดให้มีสารสนเทศที่มีไว้สำหรับประชาชนทั่วไปแก่คนพิการในรูปแบบและเทคโนโลยี ที่สามารถเข้าถึงได้เหมาะสมต่อความพิการในรูปแบบต่างๆ ภายในเวลาที่เหมาะสม และไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม

(ข) การยอมรับและอำนวยความสะดวกในการใช้ภาษามือ อักษรเบรลล์ การสื่อสารทางเลือกและการสื่อสารเสริม และช่องทางวิธีการและรูปแบบการสื่อสารทั้งปวงที่สามารถเข้าถึงได้ ที่คนพิการเลือกในการมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐ

(ค) การเร่งรัดองค์กรภาคเอกชนซึ่งให้บริการประชาชนโดยทั่วไป รวมถึงบริการผ่านอินเทอร์เน็ต เพื่อให้สารสนเทศและบริการในรูปแบบที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

(ง) การสนับสนุนให้สื่อมวลชน รวมทั้งผู้ให้สารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต จัดทำบริการของตนให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้

(จ) การยอมรับและส่งเสริมการใช้ภาษามือ

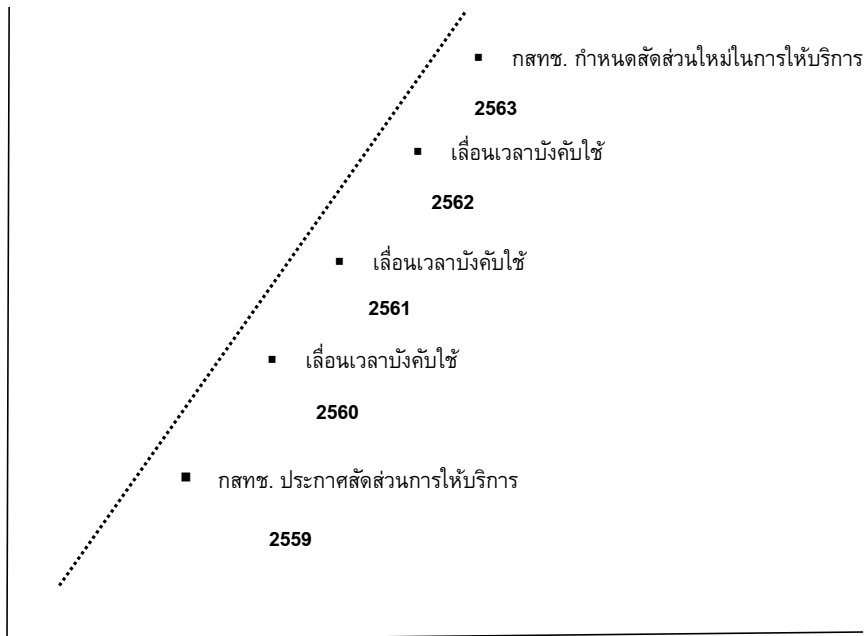
จากแนวทางดังกล่าว มีการขับเคลื่อนกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อลดทอนข้อจำกัดในการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์สำหรับกลุ่มคนพิการ นั่นคือ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 36 ระบุเป็นหลักการไว้ว่า เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการและคนด้อยโอกาสให้เข้าถึงหรือรับรู้ และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ได้อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป ให้คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานพื้นฐานบางประการ เพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตจัดให้มีบริการที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ของบุคคลดังกล่าว โดยสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) อาจกำหนดมาตรการส่งเสริมเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตพิจารณาปฏิบัติตามความเหมาะสม

อย่างไรก็ดี สำหรับโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อที่นำเสนอเนื้อหาผ่านภาพและเสียง กลุ่มคนพิการทางการเห็นและคนพิการทางการได้ยิน เป็น 2 กลุ่มหลักที่ต้องการบริการเสริมเพื่อการเข้าถึง ซึ่งในระดับนานาชาติ แนวทางการส่งเสริมการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์สำหรับคนพิการนั้น จะดำเนินการผลักดันผู้ประกอบการกิจการโทรทัศน์ให้บริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์ (television access services) ซึ่งประกอบไปด้วยบริการล่ามภาษามือ (sign language: SL) คำบรรยายแทนเสียง (closed caption: CC หรือ subtitling) สำหรับคนพิการทางการได้ยิน และเสียงบรรยายภาพ (audio description: AD) สำหรับคนพิการทางการเห็น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2559 ทาง กสทช. ได้ออกประกาศเพื่อผลักดันให้เกิดบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์ในทางปฏิบัติ คือ ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้ และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ ซึ่งประกาศใช้ราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559

ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติสำหรับการขับเคลื่อนบริการสื่อเสียงบรรยายภาพนั้น ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ตามที่กำหนดไว้ ด้วยข้อจำกัดด้านองค์ความรู้และปัญหาค่าใช้จ่ายในการผลิต จึงทำให้มีการเลื่อนระยะเวลาการบังคับใช้ระเบียบออกไป ซึ่งในหลายประเทศประสบปัญหาดังกล่าวคลึงกันในระยะแรกของการผลักดันบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อสำหรับคนพิการ โดยโทรทัศน์ประเภทสาธารณะมักเกิดการผลักดันบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์ได้ก่อนโทรทัศน์ในภาคธุรกิจ เนื่องจากมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับแนวนโยบายของภาครัฐหรือหน่วยงานกำกับดูแลที่ต้องการลดช่องว่างในการเข้าถึงสื่อของกลุ่มคนพิการ

ภาพที่ 1 เส้นทางการกำกับบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์ไทย

ที่มา: คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม
แห่งชาติ (2559, 2560, 2561, 2562, 2563)

ตารางที่ 1 รายละเอียดการปรับปรุงข้อกำหนดสำหรับการให้บริการเพื่อการเข้าถึงสื่อ
โทรทัศน์ สำหรับคนพิการตั้งแต่ปี 2559-2563

5 สิงหาคม 2563 : ทุกสถานีโทรทัศน์ต้องให้บริการ AD <u>และ</u> CC <u>และ</u> SL ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประกาศ ในตารางที่ 2-5
6 สิงหาคม 2562 - 4 สิงหาคม 2563 : ทุกสถานีโทรทัศน์ต้องให้บริการ AD <u>และ</u> CC <u>และ</u> SL รวม 60 นาทีต่อวัน
6 กุมภาพันธ์ 2562 - 4 สิงหาคม 2562 : ทุกสถานีโทรทัศน์ต้องให้บริการ AD <u>หรือ</u> CC <u>หรือ</u> SL รวม 60 นาทีต่อวัน
6 กุมภาพันธ์ 2562 : ทุกสถานีโทรทัศน์ต้องให้บริการ AD <u>และ</u> CC <u>และ</u> SL รวม 60 นาทีต่อวัน * เลื่อนและขยายเวลา
6 กุมภาพันธ์ 2561 - 5 กุมภาพันธ์ 2562 : ทุกสถานีโทรทัศน์ต้องให้บริการ AD <u>หรือ</u> CC <u>หรือ</u> SL รวม 60 นาทีต่อวัน * เลื่อนและขยายเวลา
6 กุมภาพันธ์ 2560 - 5 กุมภาพันธ์ 2561 : ทุกสถานีโทรทัศน์ต้องให้บริการ AD <u>หรือ</u> CC <u>หรือ</u> SL รวม 60 นาทีต่อวัน * เลื่อนและขยายเวลา
6 กุมภาพันธ์ 2559 - 5 กุมภาพันธ์ 2560 : ทุกสถานีโทรทัศน์ต้องให้บริการ AD <u>หรือ</u> CC <u>หรือ</u> SL รวม 60 นาทีต่อวัน * เลื่อนและขยายเวลา
5 กุมภาพันธ์ 2559 : ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์

ที่มา: คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (2559, 2560, 2561, 2562)

* **หมายเหตุ** ระเบียบอาจมีการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมจากแผนภาพในอนาคต

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า มีการเลื่อนกำหนดการกำกับตามเป้าหมายเดิมอยู่หลายครั้ง ด้วยความไม่พร้อมด้านบุคลากร เทคโนโลยี งบประมาณ และความรู้ ซึ่งล่าสุดได้มีการปรับรายละเอียดของเงื่อนไขการกำกับในแผนการดำเนินงาน 5 ปี จากแต่เดิมมีการกำหนดสัดส่วนการให้บริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์สำหรับคนพิการทางการเห็นและการได้ยินในรูปแบบสัดส่วนเปอร์เซ็นต์มาเป็นจำนวนชั่วโมง และโทรทัศน์สาธารณะจะมีสัดส่วนการให้บริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์ในบางบริการมากกว่าโทรทัศน์ธุรกิจดังจะเห็นได้จากตารางที่ 2-6

ทั้งนี้ บทความได้นำเสนอข้อระเบียบปฏิบัติในบริบทกฎหมายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึงช่วงเดือนมกราคม 2563 ซึ่งระเบียบดังกล่าวอาจมีการปรับเปลี่ยนจากข้อมูลในตารางที่นำเสนอได้ในภายหลัง

ตารางที่ 2 ข้อกำหนดบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์ โดยกำหนดสัดส่วนพื้นฐานจากรายการในกลุ่มของรายการสารประโยชน์ (2559)

บริการ	ปีที่ 1 (%)	ปีที่ 2 (%)	ปีที่ 3 (%)	ปีที่ 4 (%)	ปีที่ 5 (%)
ภาษามือ (SL)	5	5	7	7	9
คำบรรยายแทนเสียง (CC)	40	40	50	50	60
เสียงบรรยายภาพ (AD)	5	5	7	7	10

ที่มา: คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (2559)

ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2563 ได้มีการประกาศปรับข้อกำหนดการให้บริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์โดยแยกสัดส่วนการกำกับตามประเภทสถานีโทรทัศน์ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ข้อกำหนดบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์สำหรับโทรทัศน์สาธารณะ กำหนดจำนวนชั่วโมงพื้นฐานจากรายการในกลุ่มของรายการ

สารประโยชน์ (2563) ปัจจุบันมี 4 ช่องรายการ คือ (1) ช่อง ททบ. 5 (หมายเลข 1) (2) ช่อง NBT (หมายเลข 2) (3) ช่อง Thai PBS (หมายเลข 3) (4) TPTV (หมายเลข 10) โดยช่องประเภทดังกล่าวนี้ จะต้องมียุทธการที่ออกอากาศประเภทข่าวสาร หรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะตามประเภทกิจการที่ได้รับอนุญาตไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 โดยคิดเป็น 1,008 นาที หรือ 16 ชั่วโมง 48 นาที ซึ่งสัดส่วนในการจัดทำบริการล่ามภาษามือ บริการคำบรรยายแทนเสียง และบริการเสียงบรรยายภาพ กำหนดไว้ตามหมวด 1 มาตรการพื้นฐาน ข้อ 5 ของประกาศ กสทช. เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ กำหนดว่า ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ ตามสัดส่วนรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ดังนี้ (คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2563)

ตารางที่ 3 ข้อกำหนดบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์สำหรับโทรทัศน์สาธารณะ โดยกำหนดจำนวนชั่วโมงพื้นฐานจากรายการในกลุ่มของรายการสารประโยชน์ (2563)

ประเภทบริการ	ปีที่ 1 5 ส.ค. 2563	ปีที่ 2 5 ส.ค. 2564	ปีที่ 3 5 ส.ค. 2565	ปีที่ 4 5 ส.ค. 2566	ปีที่ 5 5 ส.ค. 2567
บริการล่ามภาษามือ (ร้อยละ)	5 (51 นาที*)	5 (51 นาที*)	7 (71 นาที หรือ 1 ชั่วโมง 11 นาที)	7 (71 นาที หรือ 1 ชั่วโมง 11 นาที)	9 (91 นาที หรือ 1 ชั่วโมง 31 นาที)

ตารางที่ 3 ข้อกำหนดบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์สำหรับโทรทัศน์สาธารณะ
โดยกำหนดจำนวนชั่วโมงพื้นฐานจากรายการในกลุ่มของรายการ
สารประโยชน์ (2563) (ต่อ)

ประเภทบริการ	ปีที่ 1 5 ส.ค. 2563	ปีที่ 2 5 ส.ค. 2564	ปีที่ 3 5 ส.ค. 2565	ปีที่ 4 5 ส.ค. 2566	ปีที่ 5 5 ส.ค. 2567
บริการคำบรรยายแทนเสียง (ร้อยละ)	40 (403 นาที 2 วินาที หรือ 6 ชั่วโมง 43 นาที 2 วินาที)	40 (403 นาที 2 วินาที หรือ 6 ชั่วโมง 43 นาที 2 วินาที)	50 (504 นาที หรือ 8 ชั่วโมง 4 นาที)	50 (504 นาที หรือ 8 ชั่วโมง 24 นาที)	60 (605 นาที 20 วินาที หรือ 10 ชั่วโมง 5 นาที 20 วินาที)
บริการเสียงบรรยายภาพ (ร้อยละ)	5 (51 นาที*)	5 (51 นาที*)	7 (71 นาที หรือ 1 ชั่วโมง 11 นาที)	7 (71 นาที หรือ 1 ชั่วโมง 11 นาที)	10 (101 นาที 20 วินาที หรือ 1 ชั่วโมง 41 นาที 20 วินาที)
* ทั้งนี้ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน บริการคำบรรยายแทนเสียงไม่น้อยกว่า 180 นาทีต่อวัน และบริการเสียงบรรยายภาพไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน หากคำนวณแล้วมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 60 นาที หรือ 180 นาที จะต้องจัดทำบริการให้ครบตามที่กฎหมายกำหนด					

ที่มา: คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม
แห่งชาติ (2563)

กลุ่มที่ 2 ข้อกำหนดบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์สำหรับโทรทัศน์ธุรกิจหมวดหมู่ข่าวสารสาระ กำหนดจำนวนชั่วโมงพื้นฐานจากรายการในกลุ่มของรายการสารประโยชน์ (2563) ปัจจุบันมี 3 ช่องรายการ ได้แก่ (1) ช่อง TNN 24 (หมายเลข 16) (2) ช่อง นิวทีวี (หมายเลข 18) (3) ช่อง Nation TV (หมายเลข 22) โดยช่องประเภทดังกล่าวนี้ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ออกอากาศประเภทข่าวสาร หรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ตามประเภทกิจการที่ได้รับใบอนุญาตไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 โดยคิดเป็น 720 นาที หรือ 12 ชั่วโมง ซึ่งสัดส่วนในการจัดทำบริการล่ามภาษามือ บริการคำบรรยายแทนเสียง และบริการเสียงบรรยายภาพ กำหนดไว้ตามหมวด 1 มาตรการพื้นฐาน ข้อ 5 ของประกาศ กสทช. เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ กำหนดว่า ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ ตามสัดส่วนรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ดังนี้

ตารางที่ 4 ข้อกำหนดบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์สำหรับโทรทัศน์ธุรกิจหมวดหมู่ข่าวสารสาระ โดยกำหนดจำนวนชั่วโมงพื้นฐานจากรายการในกลุ่มของรายการสารประโยชน์ (2563)

ประเภทบริการ	ปีที่ 1 5 ส.ค. 2563	ปีที่ 2 5 ส.ค. 2564	ปีที่ 3 5 ส.ค. 2565	ปีที่ 4 5 ส.ค. 2566	ปีที่ 5 5 ส.ค. 2567
บริการล่ามภาษามือ (ร้อยละ)	5 (36 นาที*)	5 (36 นาที*)	7 (50 นาที 40 วินาที*)	7 (50 นาที 40 วินาที*)	9 (65 นาที 20 วินาที หรือ 1 ชั่วโมง 5 นาที 20 วินาที)

ตารางที่ 4 ข้อกำหนดบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์สำหรับโทรทัศน์ธุรกิจหมวดหมู่ข่าวสารสาระ โดยกำหนดจำนวนชั่วโมงพื้นฐานจากรายการในกลุ่มของรายการสารประโยชน์ (2563) (ต่อ)

ประเภทบริการ	ปีที่ 1 5 ส.ค. 2563	ปีที่ 2 5 ส.ค. 2564	ปีที่ 3 5 ส.ค. 2565	ปีที่ 4 5 ส.ค. 2566	ปีที่ 5 5 ส.ค. 2567
บริการคำบรรยายแทนเสียง (ร้อยละ)	40 (288 นาที หรือ 4 ชั่วโมง 48 นาที)	40 (288 นาที หรือ 4 ชั่วโมง 48 นาที)	50 (360 นาที หรือ 6 ชั่วโมง)	50 (360 นาที หรือ 6 ชั่วโมง)	60 (432 นาที หรือ 7 ชั่วโมง 12 นาที)
บริการเสียงบรรยายภาพ (ร้อยละ)	5 (36 นาที*)	5 (36 นาที*)	7 (50 นาที 40 วินาที*)	7 (50 นาที 40 วินาที*)	10 (72 นาที หรือ 1 ชั่วโมง 12 นาที)
* ทั้งนี้ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน บริการคำบรรยายแทนเสียงไม่น้อยกว่า 180 นาทีต่อวัน และบริการเสียงบรรยายภาพไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน หากคำนวณแล้วมีระยะเวลาน้อยกว่า 60 นาที หรือ 180 นาที จะต้องจัดทำบริการให้ครบตามที่กฎหมายกำหนด					

ที่มา: คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (2563)

กลุ่มที่ 3 ข้อกำหนดบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์สำหรับโทรทัศน์ธุรกิจหมวดหมู่ทั่วไปความคมชัดปกติ กำหนดจำนวนชั่วโมงพื้นฐานจากรายการในกลุ่มของรายการสารประโยชน์ (2563) ปัจจุบันมี 5 ช่องรายการ ได้แก่ (1) ช่องเวิร์คพอยท์ (หมายเลข 23) (2) ช่อง True 4 U (หมายเลข 24) (3) ช่อง GMM 25 (หมายเลข 25) (4) ช่อง 8 (หมายเลข 27) (5) โมโน 29

(หมายเลข 29) โดยช่องประเภทดังกล่าวนั้น จะต้องมีการที่ออกอากาศประเภทข่าวสาร หรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ตามประเภทกิจการที่ได้รับอนุญาตไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 โดยคิดเป็น 360 นาที หรือ 6 ชั่วโมง ซึ่งสัดส่วนในการจัดทำบริการล่ามภาษามือ บริการคำบรรยายแทนเสียง และบริการเสียงบรรยายภาพ กำหนดไว้ตามหมวด 1 มาตรการพื้นฐาน ข้อ 5 ของประกาศ กสทช. เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้ และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ กำหนดว่า ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ ตามสัดส่วนรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ดังนี้

ตารางที่ 5 ข้อกำหนดบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์สำหรับโทรทัศน์ธุรกิจหมวดหมู่ทั่วไปเพื่อความคมชัดปกติ โดยกำหนดจำนวนชั่วโมงพื้นฐานจากรายการในกลุ่มของรายการสารประโยชน์ (2563)

ประเภทบริการ	ปีที่ 1 5 ส.ค. 2563	ปีที่ 2 5 ส.ค. 2564	ปีที่ 3 5 ส.ค. 2565	ปีที่ 4 5 ส.ค. 2566	ปีที่ 5 5 ส.ค. 2567
บริการล่ามภาษามือ (ร้อยละ)	5 (18 นาที*)	5 (18 นาที*)	7 (25 นาที 20 วินาที*)	7 (25 นาที 20 วินาที*)	9 (32 นาที 40 วินาที*)
บริการคำบรรยายแทน เสียง (ร้อยละ)	40 (144 นาที หรือ 2 ชั่วโมง 24 นาที)	40 (144 นาที หรือ 2 ชั่วโมง 24 นาที)	50 (180 นาที หรือ 3 ชั่วโมง)	50 (180 นาที หรือ 3 ชั่วโมง)	60 (216 นาที หรือ 3 ชั่วโมง 36 นาที)

ตารางที่ 5 ข้อกำหนดบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์สำหรับโทรทัศน์ธุรกิจหมวด
หมู่ทั่วไปความคมชัดปกติ โดยกำหนดจำนวนชั่วโมงพื้นฐานจากรายการ
ในกลุ่มของรายการสารประโยชน์ (2563) (ต่อ)

ประเภทบริการ	ปีที่ 1 5 ส.ค. 2563	ปีที่ 2 5 ส.ค. 2564	ปีที่ 3 5 ส.ค. 2565	ปีที่ 4 5 ส.ค. 2566	ปีที่ 5 5 ส.ค. 2567
บริการเสียง บรรยายภาพ (ร้อยละ)	5 (18 นาที*)	5 (18 นาที หรือ 1 ชั่วโมง*)	7 (25 นาที 20 วินาที*)	7 (25 นาที 20 วินาที*)	10 (36 นาที*)
* ทั้งนี้ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน บริการคำบรรยายแทนเสียงไม่น้อยกว่า 180 นาทีต่อวัน และบริการเสียงบรรยายภาพไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน หากคำนวณแล้วมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 60 นาที หรือ 180 นาที จะต้องจัดทำ บริการให้ครบตามที่กฎหมายกำหนด					

ที่มา: คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม
แห่งชาติ (2563)

กลุ่มที่ 4 ข้อกำหนดบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์สำหรับโทรทัศน์
ธุรกิจหมวดหมู่ทั่วไปความคมชัดสูง กำหนดจำนวนชั่วโมงพื้นฐานจากรายการ
ในกลุ่มของรายการสารประโยชน์ (2563) ปัจจุบันมี 7 ช่องรายการ ได้แก่
(1) MCOT HD (หมายเลข 30) (2) ช่อง ONE (หมายเลข 31) (3) ช่อง ไทยรัฐ
ทีวี (หมายเลข 32) (4) ช่อง 3 HD (หมายเลข 33) (5) ช่อง Amarin TV HD
(หมายเลข 34) (6) ช่อง 7 HD (หมายเลข 35) (7) ช่อง พีพีทีวี (หมายเลข
36) โดยช่องประเภทดังกล่าวนี้ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ออกอากาศประเภทข่าวสาร
หรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ตามประเภทกิจการที่ได้รับอนุญาต
ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 โดยคิดเป็น 360 นาที หรือ 6 ชั่วโมง ซึ่งสัดส่วนในการ
จัดทำบริการล่ามภาษามือ บริการคำบรรยายแทนเสียง และบริการเสียงบรรยาย

ภาพ กำหนดไว้ตามหมวด 1 มาตรการพื้นฐาน ข้อ 5 ของประกาศ กสทช. เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้ และใช้ประโยชน์ จากรายการของกิจการโทรทัศน์ กำหนดว่า ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการ โทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ ตามสัดส่วนรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ดังนี้

ตารางที่ 6 ข้อกำหนดบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์สำหรับโทรทัศน์ธุรกิจหมวด หมู่ทั่วไปความคมชัดสูง โดยกำหนดจำนวนชั่วโมงพื้นฐานจากรายการในกลุ่มของรายการสารประโยชน์ (2563)

ประเภทบริการ	ปีที่ 1 5 ส.ค. 2563	ปีที่ 2 5 ส.ค. 2564	ปีที่ 3 5 ส.ค. 2565	ปีที่ 4 5 ส.ค. 2566	ปีที่ 5 5 ส.ค. 2567
บริการล่ามภาษามือ (ร้อยละ)	5 (18 นาที*)	5 (18 นาที*)	7 (25 นาที 20 วินาที*)	7 (25 นาที 20 วินาที*)	9 (32 นาที 40 วินาที*)
บริการคำบรรยายแทน เสียง (ร้อยละ)	40 (144 นาที หรือ 1 ชั่วโมง 24 นาที*)	40 (144 นาที หรือ 2 ชั่วโมง 24 นาที)	50 (180 นาที หรือ 3 ชั่วโมง)	50 (180 นาที หรือ 3 ชั่วโมง)	60 (216 นาที หรือ 3 ชั่วโมง 36 นาที)
บริการเสียง บรรยายภาพ (ร้อยละ)	5 (18 นาที*)	5 (18 นาที*)	7 (25 นาที 20 วินาที*)	7 (25 นาที 20 วินาที*)	10 (36 นาที*)
* ทั้งนี้ ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน บริการคำบรรยายแทนเสียงไม่น้อยกว่า 180 นาทีต่อวัน และบริการเสียงบรรยายภาพไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน หากคำนวณแล้วมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 60 นาที หรือ 180 นาที จะต้องจัดทำบริการให้ครบตามที่กฎหมายกำหนด					

ที่มา: คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม แห่งชาติ, 2563)

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า หนึ่งในปัญหาสำคัญของการขับเคลื่อนเสียงบรรยายภาพในประเทศไทยและอีกหลายประเทศคือ เรื่องของการขาดแคลนองค์ความรู้ ดังนั้น การศึกษาด้านเสียงบรรยายภาพจึงเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญของการผลักดันสื่อดังกล่าวให้เติบโตในทางปฏิบัติ ซึ่งในลำดับต่อไปผู้เขียนจะกล่าวถึงองค์ความรู้ที่น่าสนใจอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาวิจัยด้านเสียงบรรยายภาพต่อไปในอนาคต โดยบทความนี้กำหนดกรอบการศึกษาริบทและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับเสียงบรรยายภาพ ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการขับเคลื่อนเสียงบรรยายภาพทางโทรทัศน์ของไทยจนถึงปัจจุบัน (เดือนมกราคม พ.ศ. 2563)

คุณลักษณะของสื่อเสียงบรรยายภาพสำหรับรายการโทรทัศน์

Jankowska (2015) ระบุว่า สื่อที่ให้บริการเพื่อการเข้าถึงภาพ ไม่ว่าจะเป็นภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวสำหรับคนที่มีปัญหาทางการมองเห็น ซึ่งรู้จักกันในนามเสียงบรรยายภาพหรือ audio description (AD) แท้จริงแล้วยังมีการบัญญัติคำเรียกในภาษาอังกฤษที่หลากหลายตามมุมมองหรือ ทักษะเบื้องหลังของผู้ให้นิยาม เช่น audio description, audio narration, narrative description, video description หรือ audio commentary ซึ่งในแวดวงวิชาการที่ศึกษาด้านเสียงบรรยายภาพ พบว่า ทักษะเบื้องหลังของคำต่างๆ ที่ใช้ในการเรียกสื่อประเภทนี้มีนัยของจุดยืนที่แตกต่างกัน เช่น audio narration จะมีระดับการยอมรับการตีความของผู้เขียนบทความมากกว่าคำเรียกอื่น อย่างไรก็ตาม ในบทความชิ้นนี้จะใช้คำว่า เสียงบรรยายภาพ หรือ audio description ซึ่งเป็นคำที่บัญญัติในประกาศ กสทช. เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้ และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ เสียงบรรยายภาพเป็นหนึ่งในกลุ่มสื่อเพื่อการแปลภาพและเสียงที่ปรากฏบนจอ หรือ audio visual translation (AVT) ซึ่งสื่อในกลุ่มนี้จะทำหน้าที่แปลงงานภาพและเสียง ทั้งในสื่อประเภทภาพยนตร์ รายการโทรทัศน์ และสื่อออนไลน์ โดยกลุ่มสื่อที่เรียกว่า AVT นี้ ไม่ได้มีเฉพาะแค่สื่อเสียงบรรยายภาพ หรือ audio description (AD)

ที่ทำหน้าที่แปลภาพเป็นเสียง เพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงข้อมูลด้านภาพของกลุ่มคนพิการทางการเห็น แต่ยังมีสื่อประเภทอื่นๆ เช่น คำบรรยายแทนเสียง หรือ closed captioning (CC) หรือ subtitling ที่ทำหน้าที่ในการแปลเสียงเป็นภาพผ่านตัวอักษรบนหน้าจอโทรทัศน์ เพื่อขยายโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลสำหรับคนที่มีปัญหาทางการได้ยินด้วย

นอกจากนี้ คุณลักษณะสำคัญของเสียงบรรยายภาพที่จำเป็นต้องคำนึงถึงคือ สื่อประเภทยี่เป็นสื่อที่ไม่ได้ผลิตขึ้นมาใหม่ แต่เป็นสื่อเสริมที่ต้องเข้ามาทำงานสื่อความหมายประกอบกับสื่อเดิมที่มีอยู่ ดังนั้น แนวคิดเรื่องการบริหารจัดการเวลา การเลือกช่องว่างในการบรรยาย การเลือกถ้อยคำการเรียบเรียง และการออกแบบเสียง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการถ่ายทอดความหมายและรักษาอรรถรสจากสื่อต้นฉบับไปสู่ผู้ใช้งานเสียงบรรยายภาพ ซึ่งหากผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพขาดความเข้าใจในคุณลักษณะพื้นฐานของสื่อประเภทยี่ และเข้าใจว่า เสียงบรรยายภาพคือสื่อหลักหรือสื่อเดียวที่สร้างความเข้าใจให้กับผู้รับสาร โดยให้น้ำหนักของเสียงบรรยายภาพมากเกินไป และละทิ้งความสำคัญของเสียงดั้งเดิม เช่น เสียงดนตรี เสียงประกอบ หรือเสียงเจียบที่ผู้ผลิตต้นทางต้องการสื่อความหมายบางอย่าง เสียงบรรยายภาพที่ผลิตออกมาก็ไม่อาจทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงความหมาย ระหว่างผู้ส่งสารต้นทางที่ผลิตสื่อต้นฉบับกับผู้รับสารปลายทางที่เป็นคนพิการทางการเห็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นการศึกษาเสียงบรรยายภาพทางโทรทัศน์ที่เป็นข้อโต้แย้งที่น่าสนใจ

สำหรับกลุ่มคนพิการทางการเห็นความท้าทายของการเขียนบทเสียงบรรยายภาพคือ ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมการเข้าถึง หรือ accessible culture เนื่องจากผู้เขียนบท เสียงบรรยายภาพคือ คนที่ไม่ได้มีปัญหาทางการมองเห็น ดังนั้น ประสบการณ์การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านประสาทสัมผัสต่างๆ จึงมีความแตกต่างกับกลุ่มผู้รับสารที่มีความพิการทางการเห็น ที่จะขาดประสาทสัมผัสในการรับรู้ทางสายตา กล่าวคือ คนที่ไม่ได้มีปัญหา

ทางการมองเห็นจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ผ่านประสาทสัมผัสตา หู จมูก ลิ้น กายสัมผัส และจะสามารถเชื่อมโยงเสียงที่ได้ยินกับภาพในจินตนาการได้ง่ายกว่าคนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการทางการเห็นตั้งแต่กำเนิดที่ขาดประสาทสัมผัสทางการมองเห็น ทำให้ไม่คุ้นชินกับการเชื่อมโยงเสียงให้กลายเป็นภาพในจินตนาการหรือ mental image (Fryer, 2010) ดังนั้น ในการเลือกใช้คำบรรยาย คนเขียนบทเสียงบรรยายภาพต้องมีความเข้าใจในเงื่อนไขข้อจำกัดดังกล่าว อาทิ การใช้คำเปรียบเปรย หรือการบรรยายสีที่มีความซับซ้อนมากเกินไป ย่อมส่งผลเชิงลบต่อการทำความเข้าใจ ซึ่งจากความแตกต่างดังกล่าวทำให้การศึกษาเสียงบรรยายภาพในหลากหลายมิติ ทั้งในมิติของผู้ผลิต ผู้รับสาร และการศึกษาผสมผสานกันดังที่จะกล่าวถึงต่อไป

แนวทางการศึกษาเสียงบรรยายภาพตามแนวคิดเชิงการเรียนรู้ (Cognitive Approach)

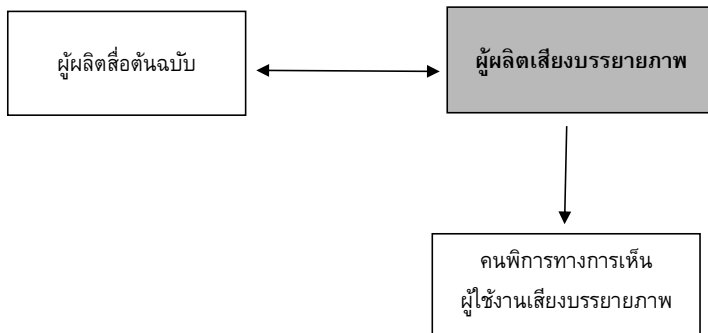
Holsanova (2016) กล่าวถึงหนึ่งในวิธีการแบ่งแนวทางในการศึกษาเรื่องเสียงบรรยายภาพตามแนวคิดเชิงการเรียนรู้ (cognitive approach) ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มการศึกษาเสียงบรรยายภาพออกได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ (1) the production perspective มุ่งศึกษาผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพในฐานะของผู้ส่งสาร (2) the reception perspective มุ่งศึกษากลุ่มผู้รับสาร เช่น กลุ่มคนพิการทางการเห็น หรือผู้สูงอายุ ในฐานะผู้ใช้งานสื่อเสียงบรรยายภาพ และ (3) the meeting of minds perspective มุ่งศึกษาการส่งต่อความหมายระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารที่เป็นคนพิการทางการเห็น

จากแนวทางการศึกษาดังกล่าวพบว่าการศึกษาเสียงบรรยายภาพในบริบทสังคมไทย ซึ่งเป็นระยะเริ่มต้นของการขับเคลื่อนเรื่องเสียงบรรยายภาพจะมีงานวิจัยและงานเขียนวิชาการแยกตามกลุ่มได้โดยสังเขปดังนี้

(1) **The Production Perspective** มุ่งศึกษาผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพในฐานะของผู้ส่งสาร เช่น การศึกษาหลักการในการผลิตเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์สำหรับคนพิการทางการเห็น ของ อารดา ครุจิต (2558) การ

วิจัยถอดบทเรียนหลักการเขียนบทเสียงบรรยายภาพรายการอาหารทางโทรทัศน์ เพื่อคนพิการทางการเห็น ของ กุลนารี เสือโรจน์ (2558ก) หลักการผลิตเสียงบรรยายภาพ ของ อารดา ครุจิต และคณะ (2558) และ คู่มือเสียงบรรยายภาพ ของ ธีรวัช เจนวัชรรักษ์ (2557) เป็นต้น

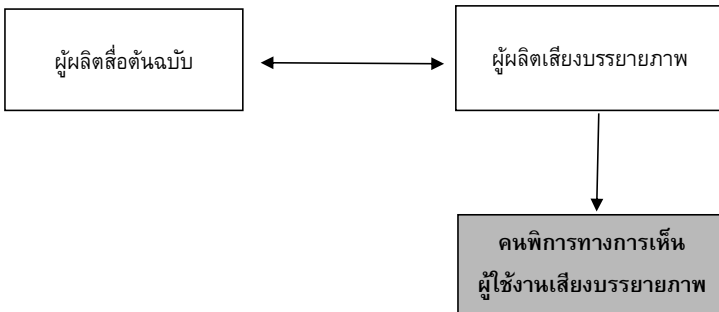
ภาพที่ 2 แบบจำลองการศึกษา Production Perspective

ที่มา: ดัดแปลงจาก Holsanova (2016)

(2) The Reception Perspective มุ่งศึกษากลุ่มผู้รับสารในฐานะผู้ใช้งานสื่อเสียงบรรยายภาพ เช่น งานวิจัยเรื่อง เสียงบรรยายภาพที่ผู้พิการทางการเห็นต้องการ ของ ภัทธีรา สารการบริรักษ์ (2558) และ รายงานผลการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มตัวแทนผู้พิการทางการเห็นในรายการโทรทัศน์ที่มีสื่อเสียงบรรยายภาพ (Audio Description) ของ กุลนารี เสือโรจน์ และ มนต์ศักดิ์ ชัยวีระเดช (2558) อันเป็นส่วนหนึ่งในโครงการผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพเพื่อการเข้าถึงกลุ่มคนพิการทางการเห็น คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น

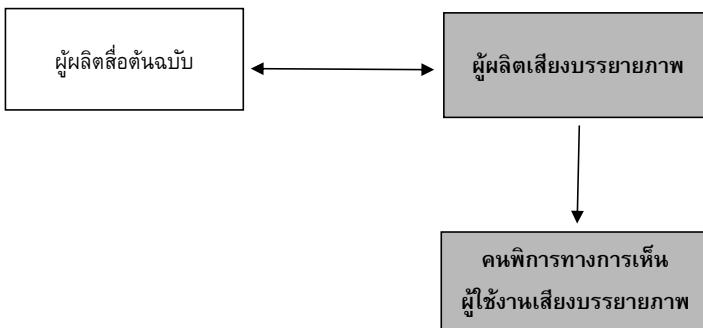
ภาพที่ 3 แบบจำลองการศึกษา Reception Perspective

ที่มา: ดัดแปลงจาก Holsanova (2016)

(3) The Meeting of Minds Perspective ที่มุ่งศึกษาการส่งต่อความหมายระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารที่เป็นคนพิการทางการเห็น ผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพ เช่น งานวิจัยเรื่อง การสร้างออดิโอเดสคริปต์ชั้นในภาพยนตร์ การดูเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น ของ อธิรวัช เจนวัชรรักษ์ (2554) และงานวิจัยเรื่อง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนพิการทางการเห็นในฐานะผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพ ของ ศิริมิตร ประพันธ์ธุรกิจ (2559) เป็นต้น

ภาพที่ 4 แบบจำลองการศึกษา Meeting of Minds Perspective

ที่มา: ดัดแปลงจาก Holsanova (2016)

แนวคิดเรื่องภวิสัยและอัตวิสัยในงานเสียงบรรยายภาพ

ในบทความนี้สนใจการศึกษาแนวคิดเชิงความสัมพันธ์ในการส่งต่อความหมาย ระหว่างผู้ส่งสารที่ไม่ได้มีปัญหามองเห็นกับผู้รับสารที่มีปัญหาทางการมองเห็น หรือ the meeting of minds perspective เนื่องจากผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพมักจะประสบปัญหาและต้องเผชิญความท้าทายในการเลือกถ้อยคำมาบรรยาย เพราะช่องว่างในการแทรกเสียงบรรยายสำหรับรายการโทรทัศน์นั้นมีข้อจำกัดเรื่องเวลา (time constraint) ที่จำเป็นต้องแทรกเสียงบรรยายภาพระหว่างบทสนทนา และหลีกเลี่ยงการบรรยายทับเสียงที่สื่อความหมายสำคัญตามต้นฉบับเดิม ดังนั้น เสียงบรรยายภาพในสื่อที่มีการไหลเลื่อนของเนื้อหาอย่างสื่อโทรทัศน์ จึงเกิดการถกเถียงกันในวงกว้างเรื่องการขยับระดับของการบรรยายจากภวิสัยคือ เห็นอย่างไรบรรยายอย่างนั้น (objectivity) มาสู่การตีความภาพ และนำไปสู่การบรรยายในลักษณะอัตวิสัยหรือตีความ (subjectivity) (Fryer, 2016)

Rai et al. (2010) ศึกษาเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับการเขียนบทเสียงบรรยายภาพแบบภวิสัยหรือ objectivity และอัตวิสัยหรือ subjectivity ในหลายประเทศ พบว่า การเขียนบทแบบภวิสัยได้รับการยอมรับมากกว่าอัตวิสัย อาทิ AENOR หนึ่งในแนวทางการเขียนบทเสียงบรรยายภาพของสเปน ระบุว่า การส่งต่อความคิดของผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง หรือหนึ่งในแนวทางการเขียนบทเสียงบรรยายภาพของฝรั่งเศส ระบุว่า การเขียนบทเสียงบรรยายภาพควรมีลักษณะภวิสัย และไม่ควรใส่ความรู้สึกของผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพลงไปรบกวนผู้ฟัง เช่นเดียวกับหนึ่งในมาตรฐานการเขียนบทเสียงบรรยายภาพในสหรัฐอเมริกาที่ระบุว่า การตีความของผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นและควรหลีกเลี่ยง (Rai et al., 2010)

อย่างไรก็ดี Romero-Fresco (2019) ระบุว่า แม้แนวทางการเขียนบทเสียงบรรยายภาพส่วนมากจะยอมรับหลักการแบบภวิสัยหรือ objectivity หรือ cold description แต่การผลิตเสียงบรรยายภาพตามหลัก Accessible Filmmaking อนุญาตให้มีการใส่ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพลงไป

เพื่อรักษาอรรถรสของงานต้นฉบับ นอกจากนี้ จากการศึกษาของ Fryer (2016) พบว่า มีการตั้งคำถามถึงความจำเป็นในการเขียนบทเสียงบรรยายภาพแบบทาววิสัย เนื่องจากข้อจำกัดของเวลาที่เป็นเงื่อนไขหลักของการเขียนบทเสียงบรรยายภาพสำหรับสื่อโทรทัศน์ ข้อโต้แย้งสำคัญคือ การเขียนบทเสียงบรรยายภาพที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้าใจและอรรถรสแก่ผู้รับสารในเวลาที่ยกตินั้น ควรมีแนวทางที่หลากหลาย โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงแต่เรื่องความเท่าเทียม (equality) หรือการสงวนสิทธิการตีความไว้ให้ผู้รับสารที่เป็นคนพิการทางการเห็นเท่านั้น (Fryer, 2016) เพราะบางกรณีเนื้อหาที่นำเสนอไม่ได้มีความหมายเดียว หรือไม่ได้มีความหมายนัยตรง (denotative meaning) แต่มีความหมายนัยประหวัด (connotative meaning) ซึ่งยากต่อการตีความและเชื่อมโยงความหมายเองในระยะที่จำกัด สำหรับสื่อที่เนื้อหาไหลเลื่อนต่อเนื่อง (dynamic content) อย่างรายการโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ เช่นเดียวกับ Adamou and Knox (2011) ที่ระบุว่า เนื้อหาสารที่นำเสนอขึ้นไม่ได้มีความหมายเดียว และบางครั้งต้องอาศัยประสบการณ์จากประสาทสัมผัสทางสายตาในการเชื่อมโยง ดังนั้น หากไม่อนุญาตให้ผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพตีความให้ผู้รับสารที่ไม่มีประสบการณ์ทางการมองเห็นเลย อาจส่งผลเสียต่อภาพรวมในการทำควมเข้าใจของผู้รับสารที่เป็นคนพิการทางการเห็นได้ เช่น ผู้รับสารพยายามคิดหรือจินตนาการภาพตามคำบรรยายที่ตรงไปตรงมาของรูปแบบการบรรยายแบบทาววิสัย แต่ภาพได้เปลี่ยนไปสู่การบรรยายใหม่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งลักษณะดังกล่าวอาจทำให้ผู้รับสารเสียสมาธิในการทำควมเข้าใจเนื้อหาตลอดทั้งรายการได้

ทั้งนี้ แนวคิดเบื้องหลังของเสียงบรรยายภาพและเสียงเล่าเรื่องนั้น เกี่ยวข้องโดยตรงกับ 3 ประเด็น คือ การเข้าถึงสื่อ (accessibility) การใช้งานสื่อ (usability) และความเท่าเทียม (equivalence) (Fryer, 2016 & Greco, 2016) กลุ่มผู้เขียนบทแบบอัติวิสัยหรือกลุ่มที่ยอมรับการตีความภาพและเลือกใช้คำแบบสรุป จะให้น้ำหนักด้านการเข้าถึงและการใช้งานสื่อของผู้รับสารที่เป็นคนพิการทางการเห็นเป็นหลัก โดยไม่ได้นำไปเทียบเคียงกับการเข้าถึงของกลุ่มคนที่ไม่พิการทางการเห็นมากนัก โดยเน้นการบรรยายเพื่อให้เกิดควมเข้าใจ

ในการเชื่อมโยงเรื่องราวเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตีความในกลุ่มรายการประเภทละครหรือภาพยนตร์ ที่มีการเล่าเรื่องรวดเร็ว และมีช่องว่างในการแทรกเสียงบรรยายน้อย ส่วนกลุ่มผู้เขียนบทแบบภววิสัยหรือกลุ่มที่บรรยายตามภาพที่เห็น เห็นอย่างไรบรรยายอย่างนั้น และไม่ยอมรับการตีความหรือการใช้คำสรุป จะให้น้ำหนักเรื่องความเท่าเทียมในการเข้าถึงและสิทธิในการเข้าใจเรื่องราวของผู้รับสารที่มีความพิการทางการเห็นและไม่พิการทางการเห็นให้เท่าเทียมกัน โดยจะให้สิทธิในการทำความเข้าใจเรื่องราวแก่ผู้รับสารด้วยตนเอง

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การเขียนบทเสียงบรรยายภาพทั้ง 2 ลักษณะ มีข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกันออกไปดังนี้

ตารางที่ 7 ข้อดีและข้อจำกัดของการเขียนบทเสียงบรรยายภาพแบบภววิสัยและอัตวิสัย

รูปแบบ AD	ข้อดี	ข้อจำกัด
1. ภววิสัย Objectivity	1. ป้องกันการใช้คำซ้ำในการบรรยาย เพราะจะมีการบรรยายรายละเอียดของสีหน้าและอากัปกิริยาในสถานการณ์ที่ต่างกันไป ยกตัวอย่างเช่น การบรรยายแบบภววิสัยแทนที่ผู้เขียนจะบรรยายในฉากต่างๆ ว่า “เขาแสดงสีหน้าไม่พอใจ” แต่จะบรรยายโดยให้รายละเอียดเพิ่มเติม เช่น “เขาเลือกตาไปดำนบนและส่ายหน้าเบาๆ” หรือ “เขาขมวดค้วย่นจมูก”	1. การบรรยายโดยให้รายละเอียดมักพบปัญหาเรื่องข้อจำกัดของช่องว่างระหว่างบทสนทนาที่จะแทรกบทเสียงบรรยายภาพ

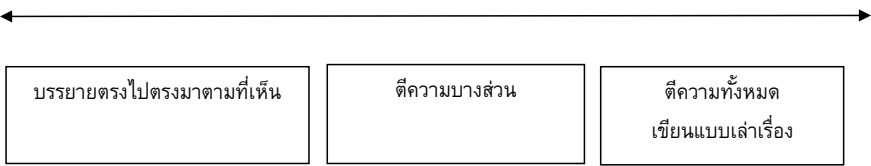
ตารางที่ 7 ข้อดีและข้อจำกัดของการเขียนบทเสียงบรรยายภาพแบบภววิสัยและอัตวิสัย (ต่อ)

รูปแบบ AD	ข้อดี	ข้อจำกัด
	2. ให้อิสระในการตีความแก่ผู้รับสาร ได้มีโอกาสตีความเรื่องราวจากการปะติดปะต่อองค์ประกอบด้านเสียงด้วยตนเอง	2. ข้อมูลมากเกินไป ยากต่อการที่ผู้รับสารจะติดตามเรื่องราว
	3. มีโอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดจากการตีความของผู้เขียนบท	3. คนพิจารณาการเห็นบางคนสามารถเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกได้ชัดเจน เฉพาะอารมณ์ที่มีการแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาเท่านั้น ส่วนอารมณ์ที่มีความซับซ้อนอาจเข้าใจได้ยากหากต้องตีความด้วยตนเอง
2. อัตวิสัย Subjectivity	1. การใช้คำที่กระชับทำให้ถ่ายทอดความเข้าใจเรื่องราว (Mazur, 2014)	1. อาจเกิดความเข้าใจผิดในการตีความสีหน้าและอากัปกิริยาท่าทางได้
	2. ลดการใส่ข้อมูลที่มากเกินไปจนกระทั่งอาจกระทบต่อการทำความเข้าใจของผู้รับสารที่มีความพิจารณาการเห็น	2. อาจเกิดการบรรยายโดยใช้คำซ้ำได้
	3. ให้ข้อมูลที่ชัดเจนชี้ชัดเกี่ยวกับอารมณ์และจิตใจ	
	4. การใช้คำบรรยายแสดงอารมณ์มีผลเชิงบวกกับการจินตนาการของผู้รับสารที่เป็นคนพิจารณาการเห็น	

ที่มา: Mazur (2014) และ Caro (2016)

การศึกษาในประเด็นภววิสัยและอัตวิสัยในการเขียนบทเสียงบรรยายภาพนั้น Kruger (2010) ได้กล่าวไว้ว่า แท้จริงแล้ว ประสิทธิภาพของการเขียนบทเสียงบรรยายภาพอาจไม่จำเป็นต้องเลือกเขียนแบบใดแบบหนึ่ง แต่สามารถผสมผสานระดับของการตีความได้ตามความเหมาะสมของเนื้อหาต้นฉบับ เช่น ระดับการเขียนบทแบบตรงไปตรงมา “เขาย่นจมูก ขมวดคิ้ว มือจับปลายคาง” หรือระดับตีความบางส่วน “เขาขมวดคิ้วแสดงสีหน้าสงสัย” หรือระดับตีความทั้งหมด “เขามีสีหน้าสงสัย” เป็นต้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของเวลา เนื้อหา ประเภท รายการ รวมถึงกลุ่มผู้รับสารที่มีความแตกต่างกันของประสบการณ์ด้วย

ภาพที่ 5 ระดับความเป็นภววิสัยและอัตวิสัยในการเขียนบทเสียงบรรยายภาพ

ข้อสังเกตทางวิชาการในประเด็นความเป็นภววิสัย (objectivity) และอัตวิสัย (subjectivity) ในงานเสียงบรรยายภาพนี้ พบการศึกษาอยู่บ้างในต่างประเทศ เช่น กรณีศึกษาของประเทศโปแลนด์ Jankowska and Zabrocka (2016) กล่าวถึงกลยุทธ์การเขียนบทเสียงบรรยายภาพที่มีระดับความเข้มข้นของความเป็นภววิสัยและอัตวิสัยที่แตกต่างกัน ดังนี้ (1) การบรรยายแบบตรงไปตรงมาตามภาพ (literalness) ไม่มีการตีความผ่านผู้เขียนบท เป็นระดับที่มีความเป็นภววิสัยมากที่สุด เช่น “เธอกลอกตาไปมา ขมวดคิ้ว และย่นจมูก” (2) การบรรยายแบบยอมรับการตีความและการสรุปความ (explicitation) เป็นระดับที่มีความเป็นอัตวิสัยมากกว่า literalness เช่น “เธอโกรธ” หรือ “เธอเสียใจ” (3) การบรรยายโดยให้ข้อมูลทั่วไปตามภาพโดยไม่ลงรายละเอียด (generalisation) เป็นระดับที่มีความเป็นอัตวิสัยมากกว่า literalness แต่น้อยกว่า explicitation เนื่องจากการบรรยายตามภาพที่เห็น โดยไม่ตีความแต่ไม่ให้รายละเอียดที่ชัดเจนต่อการจินตนาการภาพมากเท่า literalness เช่น “เธอเคลื่อนไหว” (4) การ

ละทิ้งไม่บรรยายเนื้อหาที่ผู้เขียนบทความว่าไม่สำคัญ และประเมินว่าไม่กระทบกับใจความสำคัญของเรื่อง (omission) เป็นระดับที่มีความเป็นอัตวิสัยมากกว่า literalness และ explication มักเลือกใช้กลยุทธ์นี้ในกรณีที่ช่องว่างในการแทรกเสียงบรรยายน้อยมาก (5) การบรรยายโดยเลือกใช้กลยุทธ์มากกว่า 1 ลักษณะมาผสมผสาน (combination) เป็นระดับที่มีการผสมผสานของความเป็นภววิสัยและอัตวิสัย เช่น “เธอโกรธ ชมวดคิ้ว จ้องตาไม่กะพริบ” เป็นต้น

ภาพที่ 6 ตัวอย่างระดับความเป็นภววิสัยและอัตวิสัยในงานเสียงบรรยายภาพ

ทั้งนี้ ประเด็นความเป็นภววิสัยและอัตวิสัยในงานเสียงบรรยายภาพมีความเกี่ยวข้องกับทั้งประเภทของสื่อและเนื้อหาที่น่าเสนอ เช่น สื่อภาพยนตร์มีขอบในการนำเสนอสัญญาณผ่านมุกกล้องที่แตกต่างจากสื่อโทรทัศน์ หรือรายการสารคดีกับละครมีรูปแบบการเล่าเรื่องผ่านภาพที่แตกต่างกัน ปัจจัยเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อแนวทางในการเขียนบทเสียงบรรยายภาพ นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อระดับความเป็นภววิสัยและอัตวิสัยในงานเสียงบรรยายภาพคือ บริบทของสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการประกอบสร้างความหมายในรายการโทรทัศน์ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะความหมายนัยประหวัด (connotative meaning) ที่ต้องอาศัยการตีความเพื่อทำความเข้าใจ จนกระทั่งถึงระบบโครงสร้างทางภาษาที่ใช้ในการสื่อความหมาย ก็มีความแตกต่างกันออกไปตามบริบทของวัฒนธรรม ดังนั้น การนำเสนอในบทความชิ้นนี้ จึงมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อสรุปชี้ชัดในแนวทางปฏิบัติตามกรอบความรู้ของประเทศตะวันตก แต่เป็นการชักชวนให้คิดผ่านการให้ข้อมูลในเชิงเปรียบเทียบระหว่างการเขียนบทเชิงภววิสัยและอัตวิสัย เพื่อเปิดประเด็นให้เกิดการแลกเปลี่ยนมุมมองในการศึกษาต่อยอดการผลิตเสียงบรรยายภาพในบริบทสังคมไทย ที่มีความหลากหลาย ทั้งประเภท

สื่อและเนื้อหา เพื่อให้เกิดการพัฒนาเสียงบรรยายภาพที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับกลุ่มผู้ใช้บริการในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

นอกจากแนวคิดเรื่องภวิสัยและอัตวิสัยในงานเสียงบรรยายภาพแล้ว Fryer (2016) กล่าวไว้ว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาเรื่องเสียงบรรยายภาพสำหรับรายการโทรทัศน์ นั่นคือ การเลือกที่จะแทรกเสียงบรรยายภาพในช่วงเวลาใด และองค์ประกอบด้านภาพลักษณะใดที่มีความสำคัญ และควรเลือกมาบรรยายในช่วงเวลาที่จำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มรายการประเภทละครหรือภาพยนตร์ ที่มีช่องว่างในการแทรกเสียงบรรยายภาพน้อย การบริหารจัดการพื้นที่ในการแทรกเสียงบรรยายภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งลำดับต่อไป ผู้เขียนจึงได้เลือกนำเสนอแนวคิดการออกแบบเสียงสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ (sound design for audio description) และแนวคิดวาทกรรมหน้าที่ (functional discourse strategy) มานำเสนอ

แนวคิดการออกแบบเสียงสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ

แนวคิดนี้มีประโยชน์ในการใช้ประกอบการวิเคราะห์ความสำคัญของเสียงต้นฉบับ เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจออกแบบความสมดุลในการแทรกเสียงบรรยายภาพ เนื่องจากผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพจำนวนไม่น้อยมีความเข้าใจว่า การแทรกเสียงบรรยายภาพทุกครั้งที่มีช่องว่างของบทสนทนาเป็นสิ่งที่เหมาะสม เพราะจะช่วยให้ผู้รับสารได้รับรายละเอียดการบรรยายภาพที่ใกล้เคียงกับคนที่ไม่ได้มีปัญหาด้านการมองเห็นมากที่สุด โดยละทิ้งความสำคัญของเสียงดั้งเดิมจากสื่อต้นฉบับ เช่น เสียงประกอบ เสียงดนตรี หรือเสียงเจียบ ซึ่งอาจมีความหมายสำคัญที่ผู้ผลิตต้นทางเข้ารหัสเพื่อต้องการสื่อสารอยู่ในเสียงเหล่านั้น ดังนั้น ผู้เขียนจึงจะนำเสนอหนึ่งในแนวคิดการออกแบบเสียงสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพมาประกอบการพิจารณาการสร้างสมดุลระหว่างเสียงต้นฉบับและเสียงบรรยายภาพ ซึ่งจำแนกประเภทของเสียงและหน้าที่ไว้ได้ดังนี้

1. The Realistic Confirmatory Effect

คุณลักษณะสำคัญของเสียงประเภทนี้คือ ช่วยเสริมย้ำความหมายของบทสนทนา เช่น “ลาวาบริเวณปล่องภูเขาไฟเดือด” (*ปล่องเสียงลาวาเดือด*) ในกรณีนี้ เสียงบรรยายภาพจะทำหน้าที่เชื่อมโยงความหมายของเสียงบรรยายภาพกับเสียงต้นฉบับ เพราะผู้รับสารที่มีปัญหาทางการมองเห็นไม่สามารถจินตนาการได้ว่า เสียงปะทุที่ได้ยินคือเสียงของอะไร ผู้เขียนบทจำเป็นต้องแทรกบทเสียงบรรยายภาพว่า “ลาวาบริเวณปล่องภูเขาไฟเดือด” แต่ไม่ควรแทรกเสียงบรรยายทับเสียงต้นฉบับ ควรปล่อยเสียงลาวาเดือดจากต้นฉบับ เพื่อให้เสียงดังกล่าวเสริมความหมายของเสียงบรรยายภาพที่แทรกเข้าไปให้มีความชัดเจน และเอื้อต่อการจินตนาการของผู้รับสารที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นมากขึ้น (Fryer, 2010)

2. The Realistic, Evocative Effect

คุณลักษณะของเสียงประเภทนี้คือ เป็นเสียงที่สร้างการเชื่อมโยงความหมายของสถานที่ เช่น เสียงชนแก้ว เสียงคนพูดคุย เป็นเสียงที่สื่อความหมายถึงผ้า หรือเสียงพ่อค้าแม่ค้าตะโกนขายของ สื่อความหมายถึงตลาด ซึ่งคู่มือเสียงบรรยายภาพบางเล่มระบุว่า หากไม่มีช่องว่างในการแทรกเสียงบรรยายภาพสามารถละการบรรยายสถานที่ ในกรณีที่มีเสียงลักษณะดังกล่าวเชื่อมโยงความหมายให้เกิดความเข้าใจพื้นฐานอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม มีข้อโต้แย้งจากคู่มือเสียงบรรยายภาพ ที่ส่วนหนึ่งระบุว่า ควรแทรกเสียงบรรยายภาพเพื่อระบุสถานที่ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนฉาก เพื่อให้ผู้รับสารเชื่อมโยงหรือปะติดปะต่อเรื่องราวได้อย่างชัดเจน แต่ทั้งนี้ควรปล่อยเสียงบรรยายภาพของสถานที่ต่างๆ ก่อนการแทรกบรรยายระบุสถานที่ เพื่อเป็นการรักษารสการรับฟังและเสริมจินตนาการให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น (Fryer, 2010)

3. The Symbolic, Evocative Effect

คุณลักษณะสำคัญของเสียงประเภทนี้คือ สื่อความหมายนัยประหวัดที่สำคัญบางประการของฉากนั้นๆ เช่น เสียงเข็มนาฬิกาหน้าห้องผ่าตัด สื่อความหมายถึงความยาวนานของการรอคอย ดังนั้น ผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพไม่ควร

บรรยายทับเสียงดังกล่าว และไม่ควรบรรยายตีความ แต่ควรปล่อยเสียงที่มีความหมายนัยประหวัดนั้น เช่น (ปล่อยเสียงเข็มนาฬิกา) “เข็มนาฬิกาหน้าห้องผ่าตัดเคลื่อนจากเวลาบ่ายสองโมงเป็นสามทุ่ม” ซึ่งลักษณะดังกล่าวผู้รับสารจะเชื่อมโยงเสียงของเข็มนาฬิกาที่เดินอย่างเชื่องช้ากับการรอคอยที่ยาวนานได้เอง (Fryer, 2010)

4. The Conventionalised Effect

คุณลักษณะของเสียงดังกล่าวคือ เสียงที่ผู้ฟังมีความคุ้นชิน ผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพไม่จำเป็นต้องบรรยายเพื่อระบุประเภทของเสียงนั้น แต่ปล่อยให้เสียงดังกล่าวเล่าเรื่องหรือสื่อความหมายด้วยตัวของมันเอง เช่น “จอห์นแย่งปืนจากมือเจย์ ทั้งคู่ล้มลง” (ปล่อยเสียงปืน) ผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพไม่จำเป็นต้องบรรยายว่า “จอห์นแย่งปืนจากมือเจย์ ทั้งคู่ล้มลง เสียงปืดังขึ้น” เพราะผู้รับสารสามารถเข้าใจเนื้อหาได้จากบริบทอยู่แล้วว่า เสียงที่ดังขึ้นคือเสียงปืน นอกจากนี้ ผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพไม่จำเป็นต้องบรรยายว่า “จอห์นแย่งปืนจากมือเจย์ ทั้งคู่ล้มลง จอห์นถูกยิง” เพราะการเขียนในลักษณะดังกล่าวเป็นการบอกเนื้อหาล่วงหน้า ซึ่งทำให้ผู้รับสารเสียอรรถรสในการรับชม (Fryer, 2010)

5. The Impressionistic Effect

คุณลักษณะสำคัญของเสียงประเภทนี้คือ บ่งบอกความพิเศษบางอย่างของตัวละคร เช่น เสียงสะท้อน แสดงถึงความคิด ผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพจำเป็นต้องบรรยาย เพื่อให้ผู้รับสารที่ไม่สามารถมองเห็นภาพได้เกิดความเข้าใจในความแตกต่างของเสียงที่เกิดขึ้น เช่น เสียงพระเอกพูดคุยกติ หลังจากนั้นเสียงพระเอกกลายเป็นเสียงสะท้อนขึ้นมาเมื่อเขาคิดในใจ หากผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพไม่บรรยายว่า “ตัวละครคิด” ผู้ฟังจะเกิดความสับสนว่า ทำไมเสียงตัวละครตัวเดียวกันจึงเปลี่ยนไป (Fryer, 2010)

6. Music as an Effect

คุณลักษณะสำคัญของเสียงประเภทนี้คือ ดนตรีสามารถสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครหรือเนื้อเรื่องได้ ประเด็นนี้เป็นอีกหนึ่งเรื่องที่สำคัญ

เนื่องจากโดยมากผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพที่เริ่มเขียนบทในระยะแรก มักมีความเข้าใจว่า เมื่อใดที่มีช่องว่างของเสียงระหว่างบทสนทนาหรือเพลงที่แทรกเข้ามาโดยไม่มีเนื้อร้อง ควรแทรกเสียงบรรยายภาพเพื่อบรรยายรายละเอียดให้มากที่สุด ความเข้าใจดังกล่าวถูกต้องเพียงกึ่งหนึ่ง เนื่องจากการแทรกเสียงบรรยายภาพโดยเสียงไม่บรรยายทับเสียงสนทนาซึ่งเป็นเสียงดั้งเดิมที่สื่อความหมายหลักของเรื่อง และเลือกบรรยายในช่วงที่เป็นดนตรีบรรเลงนั้น เป็นสิ่งที่สามารถทำได้ แต่การแทรกเสียงบรรยายภาพทับเสียงดนตรีทั้งหมด เป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องนัก เนื่องจากเสียงดนตรีสามารถสื่อสารอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครหรือเนื้อหาในตอนนั้นๆ ได้ ดังนั้น ผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพควรปล่อยเสียงดนตรีก่อนแทรกเสียงบรรยายภาพ เช่น (เสียงดนตรีแสดงความลึกลับ) “นางเอกค่อยๆ ลืมตาขึ้นท่ามกลางความมืด” (Fryer, 2010)

การที่คนพิจารณาการเห็นจะเข้าใจเนื้อหา และได้รับอารมณ์สจจากรายการโทรทัศน์ ไม่ได้มาจากเสียงบรรยายภาพเพียงอย่างเดียว แต่มาจากเสียงจากต้นฉบับด้วย ดังนั้น หลักการวิเคราะห์ความสำคัญของเสียงจากสื่อต้นฉบับเพื่อประกอบการตัดสินใจในการแทรกเสียงบรรยายภาพ จะทำให้ผู้เขียนบทสามารถออกแบบเสียงบรรยายภาพที่ส่งผลเชิงบวกต่อการสร้างความเข้าใจและได้อรรถรสในการรับสารใกล้เคียงตามเจตนารมณ์ในการเข้ารหัสสารของสื่อต้นฉบับ

นอกจากนี้ ผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพจำเป็นต้องพิจารณาขอบที่สะท้อนเอกลักษณ์ในการนำเสนอของรายการแต่ละประเภทมาประกอบด้วย อาทิ ละครโทรทัศน์ประเภทละครเพลง เช่น *มนต์รักลูกทุ่ง* เพลงที่แทรกประกอบบทสนทนา จะมีความสำคัญในการสื่อความหมายมากกว่าแค่เสริมสร้างอารมณ์ของตัวแสดง แต่เพลงจะทำหน้าที่ในการบอกเล่าเรื่องราวผ่านบทเพลง ดังนั้น ผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพต้องระมัดระวังในการแทรกเสียงบรรยายภาพทับเสียงดนตรีมากกว่าละครประเภทอื่นๆ รวมถึงเสียงเจิบที่มีได้มีการกล่าวถึงไว้ในแนวคิดการออกแบบเสียง 6 ประการข้างต้น ก็มีความสำคัญที่ผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพต้องคำนึงถึง เพราะเสียงเจิบอาจสื่อความหมายและสร้างอารมณ์

ความรู้สึกสำคัญต่อผู้ชมได้ในรายการบางประเภท เช่น ละครประเภทสยองขวัญ เสียงเงียบเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมความรู้สึกลุ้นและตื่นเต้น ดังนั้น หากผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพมีความเข้าใจในหน้าที่ของเสียงจากต้นฉบับ ก็จะทำให้การแทรกเสียงบรรยายภาพทำหน้าที่สร้างและเสริมความเข้าใจให้แก่ผู้รับสารที่เป็นคนพิการทางการเห็น หรือมีข้อจำกัดในการเข้าถึงภาพ รับรู้ เข้าใจ และได้ รับอรรถรสจากรายการที่น่าเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวคิดวาทกรรมหน้าที่

เนื่องด้วยเสียงบรรยายภาพสำหรับรายการโทรทัศน์ มีข้อท้าทายสำคัญ เรื่องของเวลาที่จำกัดในการแทรกบทเสียงบรรยายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบรรยายองค์ประกอบด้านภาพประเภทอาภักปฏิกิริยาและท่าทางของตัวแสดง ดังนั้น จึงมีการพัฒนาแนวคิดเรื่องวาทกรรมหน้าที่ขึ้นมา เพื่อใช้ประโยชน์ในการจำแนก องค์ประกอบด้านภาพที่สำคัญต่อการเลือกบรรยาย 3 ลักษณะ ได้แก่ วาทกรรม การสนับสนุน (discourse-supporting) วาทกรรมการเติมเต็ม (discourse-filling) และวาทกรรมความขัดแย้ง (discourse-contrasting) (Mazur, 2014) ดังนี้

1. วาทกรรมการสนับสนุน (Discourse-Supporting)

คุณลักษณะสำคัญของวาทกรรมสนับสนุนคือ เสียงบรรยายภาพจะทำหน้าที่ในการสนับสนุนหรือเสริมย้ำความหมายของคำพูด เช่น เมื่อมีคนถามเด็กว่า “หนูอายุเท่าไร” และเด็กตอบว่า “สี่ขวบค่ะ” พร้อมชูสี่นิ้วประกอบในระหว่างพูด ในกรณีดังกล่าว หากช่องว่างในการแทรกเสียงมีน้อย ผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพไม่มีความจำเป็นต้องบรรยายว่า “เด็กหญิงชูสี่นิ้ว” เพราะผู้รับสารสามารถเข้าใจความหมายของเนื้อหาได้จากเสียงต้นฉบับหรือบทสนทนาได้ตอบของเด็ก อยู่แล้ว ดังนั้น หากผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพสามารถประเมินได้ว่า เสียงบรรยายที่จะแทรกเข้าทำหน้าที่เพียงเป็นการสนับสนุนความหมายของเสียงเดิม ในกรณีเช่นนี้สามารถจะละและไม่จำเป็นต้องแทรกเสียงบรรยายภาพ (Mazur, 2014)

2. วากรรมการเติมเต็ม (Discourse-Filling)

คุณลักษณะสำคัญของวากรรมเติมเต็มคือ เสียงบรรยายภาพจะทำหน้าที่ในการเติมความหมายที่ขาดหายไปจากองค์ประกอบด้านภาพ ซึ่งมีความสำคัญต่อการรับรู้ของผู้รับสาร เช่น เมื่อมีคนถามเด็กว่า “หนูอายุเท่าไร” เด็กไม่พูดอะไร แต่ชูสี่นิ้ว หรือพระเอกถามนางเอกว่า “ทำงานวันนี้เป็นอย่างไรบ้าง” และนางเอกไม่พูดอะไร แต่ชูมือทำสัญลักษณ์โอเค ในกรณีเช่นนี้ ผู้รับสารที่มีปัญหาทางการมองเห็นจะไม่สามารถเข้าใจใจความสำคัญของภาพได้เลย เพราะไม่มีเสียงต้นฉบับมาประกอบการเชื่อมโยงความหมายใดๆ หากผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพประเมินได้ว่า เสียงบรรยายภาพที่จะแทรกเข้ามาทำหน้าที่เติมเต็มความหมายด้านภาพ ผู้เขียนบทจำเป็นต้องแทรกเสียงบรรยายภาพ ไม่สามารถละการบรรยายภาพได้ และหากในกรณีที่ไม่สามารถแทรกเสียงบรรยายภาพให้สอดคล้องหรือตรงกับภาพที่ปรากฏบนหน้าจอได้ ก็ให้แทรกเสียงบรรยายภาพก่อนหรือหลังตามความเหมาะสม แต่ไม่สามารถละเสียงบรรยายภาพได้ ซึ่งกรณีดังกล่าวมักพบบ่อยในการขึ้นชื่อนามสกุล เพื่อแนะนำผู้ให้สัมภาษณ์ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์กำลังพูดเนื้อหาสำคัญ (Mazur, 2014)

3. วากรรมความขัดแย้ง (Discourse-Contrasting)

คุณลักษณะสำคัญของวากรรมความขัดแย้งคือ เสียงบรรยายภาพจะทำหน้าที่ในการสร้างความเข้าใจที่ชัดเจน จากความขัดแย้งของความหมายที่เกิดขึ้นด้านภาพและเสียง หรือเป็นความหมายนัยประหวัด เช่น นางเอกถามนางร้ายว่า “อาหารอร่อยไหม” นางร้ายตอบว่า “อร่อยมาก” แต่ทำสีหน้าพะอืดพะอม จากกรณีนี้ เสียงบรรยายภาพจะเข้ามาช่วยสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนจากความหมายที่ขัดแย้งระหว่างภาพและเสียง ดังนั้น เสียงบรรยายภาพในกรณีนี้จึงมีความจำเป็นต้องบรรยาย ไม่สามารถละได้ เพราะหากผู้เขียนบทเสียงบรรยายภาพละการบรรยาย จะทำให้ผู้รับสารที่มีปัญหาทางการมองเห็นเข้าใจความหมายผิดพลาดหรือไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริงของเนื้อเรื่อง (Mazur, 2014)

อย่างไรก็ดี ข้อมูลที่นำเสนอในบทความชิ้นนี้มีข้อจำกัดเรื่องความเป็นปัจจุบันของระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับบริการเสียงบรรยายภาพทางโทรทัศน์ของไทยที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงระเบียบให้สอดคล้องกับข้อจำกัดในทางปฏิบัติของผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ ดังนั้น รายละเอียดของข้อบังคับทางกฎหมายบางประการในการกำกับดูแลบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์ (ล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ) จึงอาจมีการเปลี่ยนแปลงจากข้อมูลที่ปรากฏในบทความได้ในอนาคต

กล่าวโดยสรุป เสียงบรรยายภาพสำหรับโทรทัศน์มีความสำคัญ และจำเป็นต่อคนพิการทางการเห็นและกลุ่มคนที่ต้องการใช้ประโยชน์อื่นๆ เช่น ผู้สูงอายุ การขับเคลื่อนเสียงบรรยายภาพไม่สามารถประสบความสำเร็จจากการขับเคลื่อนในเชิงนโยบายได้เท่านั้น แต่จำเป็นต้องขับเคลื่อนองค์ความรู้ด้วย โดยเฉพาะองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการสร้างความเข้าใจ ระหว่างผู้ส่งสารที่ไม่ได้มีความพิการทางการเห็น และผู้รับสารที่มีความพิการทางการเห็น เพื่อให้เสียงบรรยายภาพที่ผลิตออกมาเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ใช้งานอย่างแท้จริง แนวคิดเรื่องการออกแบบเสียงสำหรับการผลิตเสียงบรรยายภาพ (sound design for audio description) และวาทกรรมหน้าที่ (functional discourse) เป็นเพียงตัวอย่างแนวคิดที่สำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อการผลิตเสียงบรรยายภาพสำหรับสื่อโทรทัศน์ ซึ่งการศึกษาเสียงบรรยายภาพในประเทศไทยนั้น ยังต้องการการศึกษาต่อยอดในอีกหลายมิติเพื่อให้องค์ความรู้เกิดการพัฒนาและเหมาะสมกับบริบทสังคมไทยต่อไป

การศึกษาค้นคว้าเรื่องเสียงบรรยายภาพจากต่างประเทศ ซึ่งมีประสบการณ์ในการผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพมาก่อนนั้น นับว่าเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาเสียงบรรยายภาพในประเทศไทย แต่เนื่องจากเสียงบรรยายภาพมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับภาษา ซึ่งมีวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการกำกับการเข้ารหัสและการถอดรหัสการสื่อสาร ดังนั้น การนำองค์ความรู้ของต่างประเทศมาใช้ประโยชน์ จึงควรต้องมีการปรับประยุกต์และนำไปในลักษณะการนำข้อสังเกตและหลักการที่ค้นพบในต่างประเทศมาพัฒนาต่อยอด และทำการ

ศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ เช่น กรณีการศึกษาวิจัย *Audio Description and Australian Television* (2018) โดยมหาวิทยาลัย Curtin University ที่ศึกษา วิจัยวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบงานเสียงบรรยายภาพของประเทศออสเตรเลียและ ประเทศอื่นๆ ที่มีการผลิตเสียงบรรยายภาพ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและ นำเสนอทางออกที่เหมาะสมผ่านการถอดบทเรียนของประเทศที่มีประสบการณ์ มาก่อน นอกจากนี้ การศึกษาเพื่อถอดบทเรียนแนวทางการกำหนดนโยบาย การ เตรียมความพร้อม การสร้างหลักสูตรเพื่อจัดอบรมและพัฒนารายวิชาด้านเสียง บรรยายภาพ รวมถึงการแสวงหาแนวทางการสร้างความร่วมมือในการศึกษาวิจัย แลกเปลี่ยน และพัฒนาองค์ความรู้ด้านเสียงบรรยายภาพ ร่วมกับองค์กร หน่วยงาน หรือมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ จะทำให้เสียงบรรยายภาพของไทย ก้าวหน้าและได้รับการขับเคลื่อนอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งเกิดประโยชน์กับแวดวง วิชาการและวิชาชีพ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กุลนารี เสือโรจน์ (2558ก), *การวิจัยถอดบทเรียนหลักการเขียนบทเสียงบรรยายภาพรายการ อาหารทางโทรทัศน์เพื่อคนพิการทางการเห็น*, กรุงเทพฯ: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสาร มวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2558ข), *หลักการเขียนบทเสียงบรรยายภาพสำหรับรายการสารคดีทางโทรทัศน์*, ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กุลนารี เสือโรจน์ และมนต์ศักดิ์ ชัยวีระเดช (2558), *รายงานผลการเก็บข้อมูลจากการสนทนา กลุ่มตัวแทนผู้พิการทางการเห็นในรายการโทรทัศน์ที่มีสื่อเสียงบรรยายภาพ (Audio Description)*, โครงการผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพเพื่อการเข้าถึงกลุ่มคนพิการทางการเห็น คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (2559), *ประกาศ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่ง ชาติ เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์ จาการายการของกิจการโทรทัศน์*.
- _____. (2560), *ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้ และใช้ประโยชน์จาการายการของกิจการโทรทัศน์ (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)*.

- _____. (2561), ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม).
- _____. (2562), ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม).
- _____. (2563), ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม).
- ธีรวัช เจนวัชรรักษ์ (2554), *การสร้างออดิโอเดสคริปต์ชั้นในภาพยนตร์การ์ตูนเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2557), *คู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพ*, กรุงเทพฯ: สถาบันคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัย และพัฒนา.
- ภัทริศา สารกรบริรักษ์ (2558), *เสียงบรรยายภาพที่ผู้พิการทางการเห็นต้องการ* (รายงานผลการวิจัย), กรุงเทพฯ: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริมิตร ประพันธ์ธัญกิจ (2559), *การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนพิการทางการเห็นในฐานะผู้ผลิตเสียงบรรยายภาพ* (รายงานผลการวิจัย), กรุงเทพฯ: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อารดา ครุจิต (2558), *การศึกษาหลักการในการผลิตเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์สำหรับคนพิการทางการเห็น*, กรุงเทพฯ: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อารดา ครุจิต และคณะ (2558), *หลักการผลิตเสียงบรรยายภาพ*, ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Fryer, L. (2016), *An Introduction to Audio Description Practical Guide*, New York: Routledge.
- Greco, G. (2016), "On Accessibility as a Human Right, with an Application to Media Accessibility", in Matamala, A. and Orero, P. (eds.), *Researching Audio Description New Approaches*, London: Palgrave Macmillan: 11-33.
- Holsanova, J. (2016), "A Cognitive Approach to Audio Description", in Matamala, A. and Orero, P. (eds.), *Researching Audio Description New Approaches*, London: Palgrave Macmillan: 49-73.
- Jankowska, A. (2015), *Translating Audio Description Scripts*, translated from the Polish by Mrzyglodzka, A. and Chocieja, A., Frankfurt am Main: Peter Lang Edition.

- Jankowska, A. and Zabrocka, M. (2016), "How Co-Speech Gestures are Rendered in Audio Description: A Case Study", in Matamala, A. and Orero, P. (eds.), *Researching Audio Description New Approaches*, London: Palgrave Macmillan: 169-186.
- Kruger, J. (2010), "Audio Narration: Re-Narrativising Film", *Perspectives: Studies in Translation Theory and Practice*, 18(03): 231-249.
- Mazur, I. (2014), "Gestures and Facial Expressions in Audio Description", in Maszerowska, A. et al. (eds.), *Audio Description New Perspectives Illustrated*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing: 179-197.
- Rai, S. et al. (2010), *A Comparative Study of Audio Description Guidelines Prevalent in Different Countries*, Londres: RNIB.
- Romero-Fresco, P. (2019), *Accessible Filmmaking Integrating Translation and Accessibility into the Filmmaking Process*, London: Routledge.

สื่อออนไลน์

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของพิการ (2562), *สถานการณ์คนพิการ 31 มีนาคม 2562*, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2563 จาก <http://dep.go.th/Content/View/4232/1>
- กองบรรณาธิการ thisable.me. (2562), *ไทยมีคนพิการ 3.7 ล้าน ไม่ได้จดทะเบียนเกินครึ่ง-เด็กวัยเรียนขาดโอกาสศึกษา*, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2563 จาก <https://thisable.me/content/2019/07/546>
- จิราภรณ์ การะเกตุ (2561), *ประเทศไทยกับสังคมผู้สูงอายุ*, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2563 จาก <https://il.mahidol.ac.th/th/>
- พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 (2551), สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2563 จาก http://library2.parliament.go.th/giventake/content_law/law040351-61.pdf
- พิชญา สุรพลชัย (2559), "บทบรรณาธิการ", *Inclusive Society*, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2563 จาก <http://www.cusri.chula.ac.th/wp-content/uploads/2016/06/journal-59-01-00.pdf>
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2561), *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561*, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2563 จาก www.thaitgri.org
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (2552), *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ*, สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2563 จาก <http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/CRPD.pdf>

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2561), สำนักงานสถิติฯ เผยผลการมีอุปกรณ์รับชมรายการโทรทัศน์ในครัวเรือน 2561, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2563 จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/News/2561/25-12-61-1.aspx>
- Adamou, C. and Knox, S. (2011), "Transforming Television Drama through Dubbing and Subtitling: Sex and the Cities", *Critical Studies in Television*, 6(1): 1-21, retrieved 30 December 2019 from <http://www.ingentaconnect.com/content/manup/cstv/2011/00000006/00000001/art00002>.
- Caro, M. (2016), "Testing Audio Narration: The Emotional Impact of Language in Audio Description", *Studies in Translatology*, 24(04), retrieved 20 November 2019 from <https://doi.org/10.1080/0907676X.2015.1120760>.
- Fryer, L. (2010), "Audio Description as Audio Drama—A Practitioner's Point of View: Perspectives", *Studies in Translatology*, 18(03), retrieved 25 November 2019 from <https://doi.org/10.1080/0907676X.2010.485681>.